

O hradě Vratislavi a jeho podhradí

Prosím laskavého čtenáře, aby na chvilku opustil dobu přítomnou a navštívil se mnou v myšlenkách naši krajinu tak koncem prvního tisíciletí po Kristu. Ovšem v té době končiny naše i život v nich jsou dosud zahaleny hustou mlhou uplyne ještě "drahná doba, než-li nad krajem zdejším zaplane jasné světlo dějepisné.

Jen některé okolnosti jsou nám nápomocny, abychom alespoň matně tu a tam něco zahlédli.

Celý kraj nalézá se teprve na prvním stupni kultury. Kolem ještě širošířé lesy, prales, souvisící s hvozdem pomezním; vlci, medvědi, tuři i jiné zvěře hojnost se tu prohání. Po březích Loučné čili Trstenice nalézá se mnoho bažin, slatin a rybníků větších i menších, i potrvá staletí, než-li budou bažiny vysušeny a než-li budou vypěstěny louky tak půvabné i výnosné, jako nyní.

Jestliže se rozhlédneme dále, vidíme na obzoru samé hvozdy, Kunětická hora z nížiny u Pardubic jeví se oku našemu bez dnešní siluety hradních zřícenin; rovněž věže, jež dnes s vrchů vratislavských spatřujeme v počtu tak četném, chybí úplně.

Krajina jest osazena velmi řídce a další zalidňování postupuje velmi znenáhla, sotva zřetelně. V nižších polohách sice již před staletími usadili se Charváte, ale tyto kraje podmaňuje si člověk jen zvolna a nespěšně.

Hustěji zalidněna bude krajina naše teprve ve století XII. Pak se tu rozproudí čilejší život a hrad, který tu je zatím na strážích poutníkům, ubírajícím se po zemské dráze, která už dávno spojuje východ s vnitřem Čech, stane se hradem župním, střediskem župy vratislavské. Počneme vypravování své popisem a dějinami tohoto hradu.

Hrad vratislavský stál na vysoké ostrožně příkrých svahů nad nynějším údolím svatomikulášským. Nebyl příliš rozlehlý. Místo, na němž byl zbudován, má v obvodu 460 kroků. Se strany východní opevněn byl naspem šest sáhů vysokým, vedle něhož na straně zevnější táhl se hradní příkop asi 120 kroků dlouhý, jak až dosud částečně pozorovati možno. Přes tento příkop vedl na straně západní most, s něhož branou, na samém konci náspu zřízenou, vstupovalo se do hradu. Most hradecký mohl býti v čas potřeby stržen, aby obrana hradu byla usnadněna.

Hrad tento po vyhubení knížecího rodu Svatoslavců čili Slavníkovců, dne 28. září 996, spadl bezprostředně na knížete zemského a zůstal v jeho držení až do svého zániku, vyjímajíc dobu, kdy spolu s Čáslaví a Chrudimí dán byl v úděl přemyslovské linii Děpoltů. Propůjčení toto se stalove druhé polovici věku XII., a trvalo až do druhého desetiletí stol. XIII. Jeden z Děpoltů píše se r. 1207 „vévoda čáslavský a chrudimský i vratislavský“.

Nebyl tedy hrad Vratislav statkem soukromým některého rodu šlechtického, tedy také ne Vršovců, jak se domnívali a dosud někteří domnívají. Tomu mezi jiným nasvědčují i slova

Dalimilova, který praví ve své kronice: „Kněz v Čechách místo dobré jměše, Vratislav slovieše.“

A kníže Svatopluk oslovuje Vršovce Mutinu dle téhož Dalimila takto:

„Proč si směl živ u můj dvor vjíti?“ Tedy byl Vratislav hradem knížecím.

--

V obvodu hradiště bylo lze spatřiti několik stavení. Především byl tu dvůr knížecí a domy úřednické. Stavby ty nebyly ani nádherné, ba ani kamenné; žádná věž s cimbuřím jich nezdobila jako hrady, jež v době, kdy německý mrav počínal vnikati do naší vlasti, česká šlechta dávala sobě budovati na strmých, srázných skalách. Byly sroubeny ze dřeva, na podezdívce, na kterou se při kopání v posledních létech přišlo. Knížecí dvůr měl jizbu prostornější, kde bylo možno konati i větší schůzky. Skvostného nářadí tu nebylo. Kníže Svatopluk přišed před popravou Vršovců do jizby, posadil se na lavici u kamen. Hrad Vratislav byl střediskem celého podkrají vratislavského, jež v celku zabíralo asi obvod nynějšího okresního hejtmantství vysokomýtského, a ještě některé krajiny nad to, (sahajíc v končinách Hlinská až na hranice Moravské a zabírajíc i území mezi Kostelcem a Dašicemi).

V místech nynější Vraclavi bylo podhradí¹), prostředkem jehož jako široká ulice s rozsáhlým tržištěm uprostřed se táhla zemská dráha od Litomyšle přes Vysoké Mýto a Chřiby, nynější „Vrchy“, směrem k Jenšovicům a Chrudimi. Na tržišti při východnější jeho straně stával farní chrám sv. Václava, dřevěný. Byla tu také krčma a to snad v těch místech, kde i nyní ještě hostinec č. 68. se nalézá. — Zemská dráha, jejíž stopy dosud lze spatřiti v hlubokých úvozích na straně k Mýtu a pod „drážkami“ nad Stradouní, nebyla tak pohodlná jako nynější okresní silnice, ale byla velmi zajímavá, pokud se týče osob, které se po ní brávaly. Procházeli tudy obchodníci mezi Východem a Prahou, která dle arabského cestovatele a zeměpisce Al-Bekriho z desátého století byla nejpřednějším obchodním místem v krajinách slovanských. Bylo tu vídati Rusy a jiné Slované, kteří přicházeli sem se svým zbožím přes Krakov, ale i Moslemy, Židy, Uhry, kteří prostředkovali obchod mezi Byzancí a krajinami našimi. Mezi jiným se vozila tudy v XI. a XII. stol. sůl v hroudách, zvláště uherská, chleby v pecnech a sušené ryby. Chléb a ryby se pravděpodobně exportovaly. Později, ale ještě před polovicí století XIII., byly hlavními předměty obchodu vzácná sukna, ale vedle nich i obyčejná šedá a plátna. Kromě toho suroviny: len, vlna, konopě, mák, sůl, obilí, železo, med, víno, chmel, vozy a větší ryby, koně, hovězí dobytek, vepří, uzenina, ovce a kozy, sledě a dříví. Dříve byl dopravním prostředkem soumar, později vůz.

Při bráně zemské „na Trstenici“ za Litomyšlí, kde byl Újezd, zvaný Hrutov, konány veliké, pohraniční trhy. Ve Stradouni a Mýtě Vysokém byla stanoviště celní.

Zastavovaly se však karavany obchodnické i v podhradí vratislavském, jež po polodenním pochodu z Litomyšle i Chrudimi jim poskytlo odpočinku a osvěžení. Zde, jakožto ve středisku

podkrají, vykládali alespoň některé předměty svého zboží na prodej. František Vacek ve svém díle, „Sociální dějiny české doby starší“ (str. 337), když vypočítal trhovía místa větší i menší v zemi české ku konci desátého století praví: „při tom velmi podobné jest, že i ostatní hrady (a mezi nimi jmenuje i Vratislav) — měly své stabilní trhy“. Ovšem my se kloníme se zřetelem k tomu, co řečeno o zalidnění krajiny naší výše, k názoru, že to, pokud se týče Vratislavi, má platnost o době pozdější.

A tak lid zdejší i okolní stýkal a seznamoval se zde se živly a názory cizími, které takto, třeba přeměněny a všelijak přispůsobeny, vnikaly do země. ') Ovšem je možno připustiti i názor, že podhradí bylo pod hradem u sv. Mikuláše, a to na severní polovici této osady, na jejíž konci nalezeny kostry se spirálovými náušnicemi, jež poukazují as ke století XI. V tomto případě bychom mohli tam, kde je nyní Vratislav, a kde procházela zemská dráha, položili předhradí vratislavské, jež se průběhem doby přirozeně vyvinulo, poněvadž poloha podhradí dole v údolí nebyla zastavujícím se obchodníkům dosti příhodná. Náušnice uloženy v zemském Museu v Praze.

Konec výňatku

Potud Dr. František Loskot. Pokud vážený čtenář projeví hlubší zájem, je možno „Kroniku Vraclavskou“ vypůjčit v Obecní knihovně Vraclav nebo v Městské knihovně ve Vysokém Mýtě.

<https://www.genebaze.cz/cgi-bin/kn.cgi?k=FLKV>